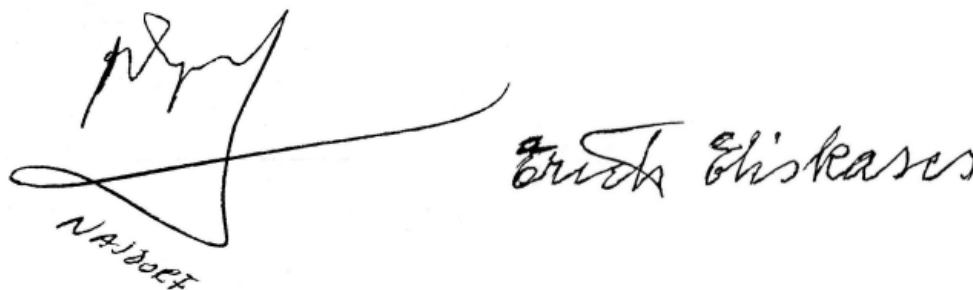

In 2008 logeerde ik samen met vier schaakvrienden van Promotie tijdens onze rondreis door Bolivia enkele dagen in het huis van Carlos Saavedra in La Paz. Carlos is een Boliviaanse schaker die zijn land zes keer tijdens schaakolympiades vertegenwoordigd heeft, de eerste keer was in Dubai in 1986, en niet zonder succes want hij heeft er de Fide Meester titel mee verworven. In 1978 bezocht hij als eenentwintigjarige voor de eerste keer een olympiade. Na een treinreis van twee dagen arriveerde hij in Buenos Aires waar de wereldtop zich verzameld had om met elkaar om goud, zilver en brons te strijden. Tijdens deze olympiade verzamelde Carlos handtekeningen van tientallen grote en kleine meesters die hij ons in La Paz liet zien. Twee namen trokken met name mijn aandacht, die van Miguel Najdorf en Erich Eliskases.

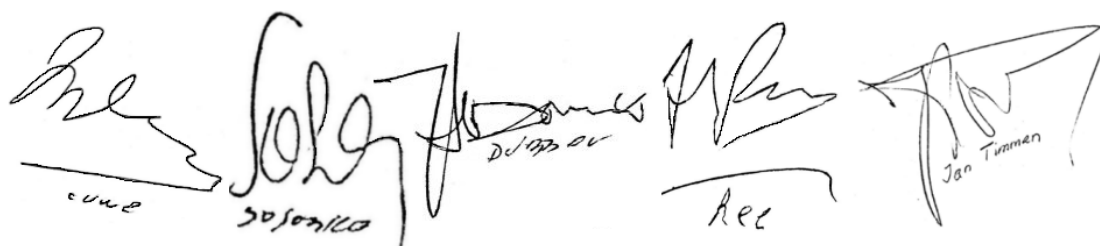
The image shows two handwritten signatures. On the left is a stylized signature that appears to be 'Najdorf', with the name 'NAJDORF' written in capital letters underneath. On the right is a signature that appears to be 'Erich Eliskases', with the name 'Erich Eliskases' written in a cursive script underneath.

Mojsze Mendel Najdorf was tijdens de schaakolympiade van Buenos Aires 1939, achter zijn leermeester Savielly Tartakower, de tweede bordspeler van zijn vaderland Polen. Bij Duitsland was Erich Eliskases de eerste bordspeler. Duitsland won deze olympiade een half bordpunt voor Polen. Beide landen schaakten niet tegen elkaar. Voordat ze de kans kregen viel het nazi-leger Polen binnen waarop de wedstrijdleiding besloot de wedstrijden tussen landen die met elkaar in oorlog waren van de uitslag twee tegen twee te voorzien. Na afloop van het toernooi verleende Argentinië aan eenentwintig schakers asiel. Onder hen niet alleen Joden zoals Najdorf, Paulin Frydman en Moshe Czerniak, die terecht voor hun leven vreesden, maar ook alle leden van het Duitse team die terugkeren te gevaarlijk achtten. Een schaker die ook niet terugging was Chris de Ronde, een lid van het Nederlandse team met communistische sympathieën, wiens levensverhaal ik op de website van Tim Krabbé terugvond, zie de links.

Op mijn verzoek stuurde Carlos mij copietjes van de handtekeningen die hij in 1978 in Buenos Aires verzameld had. Tijdens het bestuderen van deze handtekeningen kwamen allerlei herinneringen aan 1978 weer boven. Zo was Nederland in Argentinië wereldkampioen voetbal geworden ware het niet dat linksbuiten Rob Rensenbrink in de finale in de negentigste minuut de bal op de paal schoot. Het wereldkampioenschap voetbal was in Nederland omstreden omdat in Argentinië het militaire regime van generaal Videla er niet voor terugdeinsde om landgenoten met linkse sympathieën met 'Nacht und Nebel' methoden te laten verdwijnen, lees vermoorden. De cabaretgroep Neerlands Hoop pleitte in Nederland met hun actie 'Bloed aan de Paal' voor een boycot van het wereldkampioenschap. Hun cynische boodschap: 'We gaan naar Argentinië, waar dagelijks wordt gemoord, Maar daar is nu eventjes geen tijd voor, zojuist heeft Rep gescoord.' Hun actie had geen succes. Alle voetballers gingen en van de schakers bleef alleen Ada van der Giessen eenzaam en alleen in Nederland achter. Donner verwierp, zie 'De Koning' (1987), deze boycot want 'wij kunnen niet heel Zuid-Amerika boycotten'. Er waren voor hem gradaties. Het Chili van Pinochet ging Donner te ver maar Argentinië kon nog wel.

Aangekomen in Argentinië werd Donner geconfronteerd met het verdwijnen van Rodolfo Zanolungo, de voorzitter van het organiserend comité, vlak voor de opening van het toernooi. 'Zulke verdwijningen zijn in Argentinië helaas geen uitzondering meer', schreef hij. De Nederlandse equipe weigerde deel te nemen aan de openingsceremonie omdat men er weinig voor voelde handjes te schudden met autoriteiten. Zanolungo's vrienden lieten weten dat het ongestoord laten verlopen van het toernooi waarschijnlijk nog het beste middel was om hem te helpen. 'U moet begrijpen dat wij ook zelf ons leven niet zeker zijn,' zeiden ze onomwonden.

Tot verrassing van velen kwam de heer Zanlungo nog tijdens het toernooi weer boven water. Vlak voor de laatste ronde gaf hij een persconferentie. Hij wilde echter vrijwel niets loslaten over wat hem nu precies overkomen was, alleen dat hij gemarteld was, maar verder refereerde hij er aan als 'zijn persoonlijk probleem'. Het moet Donner aan het denken gezet hebben.

Hans Ree, in Buenos Aires de vierde bordspeler van Nederland, gaf in oktober 1978 in de Haagse Post zijn mening, zie ook 'In den eersten stoot pat' (1979). Op een foto die hij ergens in een krant zag, ziet hij Euwe en Tal samen een partij van Karpov en Korchnoi analyseren. Baturinsky, leider van de Russische delegatie, openbare aanklager in de tijd van Stalin, en Kavalek, Tsjechische schaakgrootmeester, die na de Russische inval zijn land ontvlucht is naar de Verenigde Staten, kijken toe. Ree: 'Zij aan zij zie je ze aandachtig de stelling bestuderen, een roerend voorbeeld hoe wij schakers sport en politiek perfect gescheiden kunnen houden.'

Max Euwe was bij de schaakolympiade in Buenos Aires in zijn hoedanigheid van FIDE president aanwezig. Zijn opinie over de boycot ken ik niet maar ik vermoed dat Euwe er geen heil in zag. Tijdens zijn presidentschap van de FIDE had hij het al met te veel boycotts te stellen gehad. Denk aan de boycot van Viktor Korchnoi door de USSR en ook aan de boycot van de schaakolympiade van Haifa 1976 door Oostblok en Arabische landen. Tien jaar later in 1986 werd de schaakolympiade in Dubai gehouden. Bij die gelegenheid werd Israël geweerd hetgeen tot gevolg had dat Nederland en drie Scandinavische landen eveneens niet gingen. Florencio Campomanes was in 1986 president van de FIDE. Euwe was toen al niet meer onder ons.

Naast Ada van der Giessen is voor zover ik weet Genna Sosonko, die in Buenos Aires 1978 het tweede bord van het Nederlandse team voor zijn rekening nam, de enige bekende Nederlandse schaker die er blijk van gaf dat er grenzen overschreden kunnen worden en een boycot het enige middel is om jezelf nog recht in de ogen te kunnen kijken. Als in 1998 de schaakolympiade in Elista, de hoofdstad van Kalmukkië, plaatsvindt ziet hij ervan af om captain van de Nederlandse schaakploeg te zijn. Kalmukkië doet hem terugdenken aan de tijd van Stalin.

In oktober 2000 schreef Frits Hoorweg, een schaker die aan de wieg van Schaakbulletin stond, voor het clubblad van Promotie een stukje met als titel 'Geen leuk stukje'. Na het lezen van 'Schaakmat in Kalmukkië' (2000) van Martin van den Heuvel, een boek over de wandaden van Kirsan Iljoemzjinov, president van Kalmukkië en toevalligerwijs ook de huidige FIDE president, besluit hij zijn KNSB lidmaatschap op te zeggen. Ook voor Frits zijn er grenzen.

'Omdat het hier ver vandaan is en ik geen een Zuid-Afrikaan mis. Omdat het hier ver vandaan is en ik geen een Cambodjaan mis. Omdat mijn hart van steen is en ik geen ene Chileen mis. En omdat het hier weer fijn is en ik geen een Argentijn mis. Voer ik actie!' zingt Neerlands Hoop in 'Bloed aan de Paal'. En ook voor Freek, Bram en Jan zijn er grenzen. En voor ons?

Chess Olympiads, Wojciech Bartelski. Zie: olimpbase.org

De Ronde – NN, A Dutch immortal unearthed, Tim Krabbé, 1999. Zie: timkr.home.xs4all.nl/chess/deronde.htm

Bloed aan de Paal, Neerlands Hoop, 1978. Zie: youtube.com/watch?v=MxlAtizSShM

Dagmar Hagelin, The Vanished Gallery, 1996. Zie: yendor.com/vanished/vanished/dagmar.html

Geen leuk stukje, Frits Hoorweg, 2000. Zie: svpromotie.nl/Senioren/uploads/oktober2000.pdf

Schaakbulletin - Als je van je geld af wilt, Frits Hoorweg, 2010. Zie: deleunstoel.nl/zoeken.php?artikel_id=2301